

KAIP KALBAME

Aurelija Tamošiūnaitė

aurelijat@yahoo.com

Kodėl *du* langai, bet *dvejos* durys?

Šįkart skyrelyje trumpai apie dauginius skaitvardžius bei pagrindines jų vartojimo ypatybes. Lietuvių kalboje skaitvardžiai skirstomi į du pagrindinius poklasius: kiekinius ir kelintinius. Kaip matyti iš pavadinimų, vieni atsako į klausimą *kiek?* (*du, trys, keturi* ir t.t.), kiti – į klausimus *kelintas? kelinta?* (*pirmas, -a, antras, -a, ketvirtas, -a* ir t. t.). Kiekiniai skaitvardžiai dar skirstomi į **pagrindinius** (*du, trys, keturi*), **dauginius** (*dveji, treji, ketveri*), **kuopinius** (*dvejetas, trejetas, ketvertas*) ir **trumpeningus** (*viena trečioji, dvi penktosios*).

Dažniausiai keblumą kelia pagrindinių ir dauginių skaitvardžių vartoseną su daiktavardžiais. Dauginiai skaitvardžiai nuo pagrindinių skiriasi tuo, jog jie vartojami tik su daugiskaitiniais daiktavardžiais, pvz., *durys* (neturime vienaskaitos – *duris*), *žirklės, kelnės, marškiniai, varžybos* ir kitais daiktavardžiais, kurie neturi vienaskaitos. Todėl su visais šiais daiktavardžiais vartotini **tik** dauginiai skaitvardžiai, pvz., **ne trys**, bet *trejos durys*, **ne keturios**, bet *ketverios žirklės*, **ne dvi**, bet *dvejos varžybos* ir t.t. Ta pati taisyklė galioja ir įvardžiams – *keli, kelios, abu, abi*: **ne kelios**, bet *kelerios rungtynės*, **ne abu**, bet *abeji rūmai* ir kt.

Tačiau besivadovaujant šia taisykle dažnai persistengiama ir dauginiai skaitvardžiai imami vartoti ten, kur nereiktų, pvz., *ne penkerios, o penkios savaitės, ne šešeri, o šeši mėnesiai*, nes *savaitė* ir *mėnesis* turi tiek vienaskaitą, tiek daugiskaitą. Daugiskaitiniai daiktavardžiai su skaitvardžiu *vienas, viena* nuo seno vartojami pagrindine forma: *vienos durys, vieni metai, vienos žirklės*. Tačiau ne taip seniai pradėta vartoti ir kuopinė forma *vieneri, vienerios* susidaryta nusižiūrėjus į kitus skaitvardžius. Bendrinėje kalboje galima sakyti tiek *vieni metai*, tiek *vieneri metai* (abu pasakymai teigtini), tačiau, kalbininkų teigimu, pirmenybė vis dėlto teiktina senesnei formai (*vieni metai*). Tačiau reiktų įsiminti, jog įvardžio forma *kiekvieneri, -ios* yra susidaryta persistengiant, todėl keistina į *kiek-vienas, -a*: tad **ne kiekvieneriais**, bet *kiekvienais metais*, **ne kiekviene-rios**, bet *kiekvienos durys*.